

POLSKI ZWIĄZEK KRĘGLARSKI W KRAKOWIE (1934 – 1939)

Początki zorganizowanego kręglarstwa w Małopolsce

Pomimo staropolskich tradycji powszechnego uprawiania gry w kręgle w bractwach strzeleckich, w gniazdach sokolich i ogrodach jordanowskich, jej zorganizowane formy na terenie Małopolski pojawiły się stosunkowo późno. Grę w kręgle z zamiłowaniem uprawiano w dworach, w stowarzyszeniach sokolich lub zamożniejszych gospodach – napisano we wstępie do statutu Pierwszego Krakowskiego Sportowego Klubu Kręglarzy „Krakus”, ale pierwszy klub kręglarski o tej nazwie powstał tu dopiero w 1933 r. Wcześniej, bo w 1925 r. założono sekcję kręglarską przy Kolejowym Przysposobieniu Sportowym „Metal” w Tarnowie.

Wiadomym jednak, że przy restauracjach i w ogrodach istniały już, podobnie jak w innych regionach kraju, nieformalne towarzystwa kręglarskie inspirowane przez właścicieli tych kręgielni. Oni to, mając z tego dodatkowy dochód, organizowali turnieje i zawody, niektórym z nich nadając nawet rangę mistrzostw Krakowa. Nestor kręglarzy krakowskich Marian Chowaniec, uczestniczył w takich mistrzostwach już w 1926 r. i dwukrotnie do 1930 r. zdobył tytuł mistrza miasta. Na kręgielniach w Lasku Wolskim, na Woli Gustowskiej oraz w ogrodach i gospodach rozbrzmiewał odgłos toczonych kul kręglarskich i okrzyki braci kręglarskiej po udanym rzucie, nierzadko rozgrzanej nie tylko samą grą, ale i chętnie spożywanym przy tej okazji mocnym piwem.

Dopiero w 1933 r. „kupiec i obywatel miasta Paweł Łoś rzucił hasło, aby grę w kręgle podnieść do rangi sportu” – co zanotowano we wstępie do statutu Pierwszego Krakowskiego Sportowego Klubu Kręglarzy w 1935 r., który powstał z jego inicjatywy. Przymiotniki „pierwszy” i „sportowy” w nazwie klubu jednoznacznie dokumentują jego pionierski charakter. Jako drugi w Krakowie powstał klub przy Miejskiej Straży Pożarnej, założony 15.07.1934 r. przez jej pracowników.

Najstarsze kluby Krakowa i Tarnowa nawiązały wkrótce kontakty, które doprowadziły do meczu międzymiastowego w dniu 18.11.1934 r. w Krakowie. Prawdopodobnie przy tej okazji powstał projekt powołania Polskiego Związku Kręglarskiego z siedzibą w Krakowie. Głównym inicjatorem zamierzenia był inż. Tadeusz Królikowski, wspierany przez

pracowników Miejskiej Straży Pożarnej, której był pracownikiem, a zwłaszcza przez Franciszka Kubarkę i Stefana Makówkę oraz kupca - restauratora Pawła Łosia, prezesa PKSKK „Krakus”.

Członkami założycielami, jak wynika z zachowanego statutu, były kluby: PKSKK „Krakus”, Sekcja Kręglarska Miejskiej Straży Pożarnej i Sekcja Kręglarska przy VIII Pułku Ułanów im. ks. Józefa Poniatowskiego z Krakowa, Sekcja Kręglarska KPW „Metal” z Tarnowa i Towarzystwo Sportowe „Mościce” w Mościcach. Zarząd Związku wybrano w składzie: inż. Tadeusz Królikowski – prezes, Stefan Makówka – sekretarz, Franciszek Kubarek – skarbnik.

Już przed zarejestrowaniem Związek rozpoczął dynamiczną działalność. Nieformalną działalność Związku, której efekty oraz wyniki rozegranego meczu z Bydgoszczą publikowano w prasie, wywołała interwencję Wydziału Społeczno-Politycznego Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego. Pismem z dnia 9.12.1935r. pouczył on „Komitet Założycielski Związku” (jak oficjalnie Związek wobec władz występował) o „...niedopuszczalności rozpoczęcia działalności przed uzyskaniem legalizacji statutu”. Poczyniono więc niezwłocznie intensywne starania o legalizację działalności. Konieczność przyspieszenia tej rejestracji wywołana zapewne też została zapewne faktem otrzymania zaproszenia na turniej w Berlinie. Niezbędne dokumenty jak statut i wniosek o zarejestrowanie, złożono do władz w marcu 1936r. Po wymaganych poprawkach wprowadzonych do statutu, a dotyczących m.in. zmiany nazwy okręgowych związków na podokręgi kręglarskie oraz polecenia „ściśnięcia struktury związku” (tzn. ograniczenia terenu działalności do województwa), statut Związku został przyjęty i zatwierdzony.

Po niemal dwóch latach działalności, decyzją wojewody krakowskiego z dnia 16.06.1936r., wreszcie Związek został zarejestrowany i wpisany do rejestru stowarzyszeń i związków pod numerem 260. Jako założycieli PZKr. Umieszczono w statucie osoby fizyczne tworzące zarząd: Czesława Cygielskiego, Stanisława Feliksa, Tadeusza Królikowskiego, Franciszka Kubarkę, Bolesława Majera, Stefana Makówkę, Mariana Stefańskiego, Franciszka Zumera (wszyscy z Krakowa) oraz Eugeniusza Krzywdziaka i Zygmunta Raczkowskiego (z Kobierzyna), Władysława Lisa (z Tarnowa) i Kazimierza Zembatego (z Mościc). Ponadto wymieniono kluby z osobowością prawną: TS „Mościce”, TG „Sokół” Kraków II oraz TS „Victoria” w Kobierzynie (dziś część Krakowa). Zadziwiający jest fakt braku wśród założycieli, wcześniej zarejestrowanych i zasłużonych dla powołania Związku, jednoosekcyjnych klubów kręglarskich, jak PKSKK „Krakus” czy KPW Tarnów.

Przed rejestracją Związek mógł się już wykazać znacznymi osiągnięciami organizacyjnymi. Do nich należy zaliczyć: przeprowadzenie meczu z Bydgoszczą, wyjazd reprezentacji Karkowa na trójmecz w Poznaniu, organizację tych zawodów w Krakowie, udział w mistrzostwach Polski w Bydgoszczy. Dużym osiągnięciem było też doprowadzenie do budowy kręgielni „Korony”, pierwszego w Małopolsce toru parkietowego (jak nazywano „Blochowego”).

W czerwcu 1936r. odbył się w Krakowie Walny Zjazd PZKr., na którym, wobec ustąpienia Tadeusza Królikowskiego na prezesa wybrano Franciszka Kubarkę. Główny organizator Związku, spełniwszy swoją misję i oddając w ręce nowego prezesa przewodnictwo Związku, wręczył mu specjalnie wygrawerowany mosiężny medal ze swoim zdjęciem. Na medalu napisał: „Kiedyś stworzył nie daj zginąć. 1934 – 1936”. Tadeusz Królikowski pozostał w Zarządzie do wybuchu wojny. Nowy prezes, wg relacji syna – Henryka, z którym przeprowadził wywiad, urodził się 01.01.1896r. w Ryczowie pow. Oświęcim. W latach 1914 – 1915 pracował w CK Kolei jako telegrafista, wcielony do wojska austriackiego walczył do 1918r. na froncie włoskim i wschodnim. Od 1.09.1918 do lipca 1921 r. był w Wojsku Polskim uczestnicząc w wojnie 1920r. i w obronie Lwowa, za co wyróżniono go „Krzyżem Walecznych” i „Orlętami”. Od 1921 do 1939r. pracował w Miejskiej Straży Pożarnej w Krakowie, kolejno jako: plutonowy, sierżant i ogniomistrz. Od 1933r. aktywnie uczestniczył w założeniu i działalności Sekcji Kręglarskiej MSP. Współorganizował Polski

Związek Kręglarski w Krakowie pełniąc w nim najpierw funkcję skarbnika, a w latach 1936 – 1939 funkcję prezesa. Po wojnie pracował w Prezydium Rady Narodowej i do 1967r. działał społecznie w Pracowniczych Ogródkach Działkowych. Zmarł 24.04.1970r. w Krakowie i pochowany został na Cmentarzu Wojskowym przy ul. Prandoty

W trakcie powyższego Walnego Zjazdu PZKr, na siedzibę Związku wyznaczono lokal w budynku Miejskiej Straży Pożarnej przy ul. Potockiego 19 (obecnie Westerplatte). Dla silniejszego powiązania środowiska krakowskiego z tarnowskim na wiceprezesa PZKr wybrano bardzo aktywnego działacza Antoniego Lasotę z TS „Mościce”. Funkcję tą pełnił aż do wybuchu wojny. Urodził się on w 1901r., był łącznościowcem, powstańcem śląskim z okolic Ząbkowic Śl. Był czynnym zawodnikiem, współzałożycielem i kierownikiem Sekcji Kręglarskiej TS „Mościce”. Po wojnie działał w w piłce nożnej, a przez kilka lat był prezesem KS „Unia” Tarnów. Zmarł w 1965r. w Tarnowie.

Kręgielnia Miejskiej Straży Pożarnej w Krakowie – ok. 1936r.

Nowo wybrany prezes – Franciszek Kubarek – „Nie dał zginąć” Związkowi i rozwijał intensywnie jego działalność do wybuchu wojny. Związek w okresie jego prezesury zorganizował stałe rozgrywki ligowe, uporządkował sprawy organizacyjne i regulaminowe. Na następnym walnym zebraniu PZKr w dniu 21.02.1937r. zatwierdzono jednolite „Postanowienia, Regulaminy i Przepisy Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie”. Zawarto w tym dokumencie przepisy organizacyjne, techniczne, sędziowskie oraz zasady gry na torach „terazzo” (asfaltowych) i parkietowych, dotychczas stosowane dosyć dowolnie. Był to duży sukces organizacyjny Związku zmierzający do ujednoczenia różnych na tym terenie zasad gry i budowy torów kręglarskich.

Franciszek Kubarek i Tadeusz Królikowski aktywnie uczestniczyli w pracach przygotowawczych i w samym akcie powołania Ogólnopolskiego Związku Kręglarzy RP, występując jako jego współzałożyciele z ramienia związku krakowskiego.

Dnia 3.07.1939r., tuż przed wybuchem wojny, Związek złożył u wojewody krakowskiego oraz w starostwach powiatowych w Chełmku i Białej Krakowskiej wnioski o utworzenie podokręgu kręglarskiego z siedzibą w Chełmku. Do podokręgu tego, organizowanego przy pomocy kręglarzy z Polskiej Spółki Obuwi „Bata” w Chełmku, przystąpiły sekcje kręglarskie: Klubu Sportowego Związku Strzeleckiego „Chełmek” w Chełmku, Związku Strzeleckiego Oświęcim-Brzezinka, TS „Azotania” w Jaworznie i Związku Zawodowego Chemików „Trzebinia” w Trzebinie (dziś Trzebinia). Ze względu na wybuch wojny podokręg nie podjął działalności, ale jego powołanie świadczyło

o rosnących wpływach i rozwoju organizacyjnym Związku krakowskiego. Pomagał on również w tworzeniu zrębów organizacyjnych kręglarstwa w innych regionach. Krótko przed wojną, jak relacjonował Henryk Kubarek, zorganizował np. mecz pokazowy w Centralnym Okręgu Przemysłowym na kręgielni Polskich Zakładów Lotniczych w Mielcu.

W swej działalności kręglarze krakowscy wprowadzili szereg nowych zwyczajów nie tracąc nic z dawnych tradycji. Podczas świąt i zawodów kręglarskich stosowano charakterystyczną dla kręglarstwa obrzędowość. Działacze Związku podczas imprez związkowych występowali w specjalnych, okrągłych czapkach białego koloru z granatowym otokiem, złotym sznurem i emblematem, na którym były wyhaftowane dwa skrzyżowane kręgle na granatowym tle w formie tarczy herbowej. Zawodnicy podczas meczy reprezentacji związkowej, również występowali z emblematami.

Związek był więc organizacyjnie dobrze do pełnienia swych funkcji, na co niewątpliwie miała wpływ obowiązująca niemal wojskowa dyscyplina w Straży Pożarnej, z której wywodziła się większość działaczy związkowych.

Dzięki wielostronnej aktywności PZKr., tylko kwestią czasu było ujęcie w ramy organizacyjne całego ruchu kręglarskiego na terenie Małopolski. Tą działalnością Związek krakowski wyróżniał się spośród pozostałych związków w kraju. Wybuch wojny przerwał jednak dalekosiężne plany i ich realizację.

Jako datę rozpoczęcia działalności sportowej kręglarstwa krakowskiego można przyjąć dzień 10.09.1933r., kiedy to dwa dopiero co powstałe kluby Pierwszy Krakowski Sportowy Klub Kręglarski „Krakus” i Sekcja Kręglarska Miejskiej Straży Pożarnej rozegrały pierwszy oficjalny mecz. Odbył się on z okazji otwarcia nowej kręgielni przy restauracji Pawła Łosia, przy ul. Zabłocie 45, na której trenował „Krakus”.

Pierwszy mecz Sekcji Kręglarskiej Miejskiej Straży Pożarnej i PSKK „Krakus” u P. Łosia na Zabłociu 42 w Krakowie – 10.09.1933r.

Następny mecz rozegrany został dnia 15.07.1934r. pomiędzy nowopowstałą Sekcją Kręglarską przy VIII Pułku Ułanów im. ks. J. Poniatowskiego, a drużyną Miejskiej Straży Pożarnej (MSP). Ta Ostatnia od początku wykazywała wiele inicjatywy i dużą aktywność sportowo-organizacyjną. Zapewne z grona jej działaczy wyszła inicjatywa rozegrania pierwszego oficjalnego meczu z reprezentacją Tarnowa. Mecz ten odbył się w dniu 18.11.1934r. w Krakowie.

Mecz kręglarski Kraków – Tarnów , 18.06.1934r. – pierwszy z lewej F. Toczyński

Były to widocznie bardzo udane zawody, jeśli już w lipcu 1935r, Związek wystosował zaproszenie do Bydgoszczy w celu rozegrania kolejnego meczu międzymiastowego. Zaproszenie przyjęto i już dnia 11.08.1935r. w Krakowie rozegrany został „półmecz” reprezentacji Krakowa z występującą pod firmą Bydgoszczy drużyną Policyjnego Klubu Sportowego. Przed meczem zawodnicy Bydgoszczy wzięli udział w sypaniu kopca im. Marszałka Piłsudskiego na Sowińcu i oddali Mu hołd w krypcie na Wawelu.

Określenie spotkania mianem „półmecz” oznaczało, że zaprogramowano rozegranie meczu rewanżowego w Bydgoszczy. Prawdopodobnie doszło do niego podczas zorganizowanych przez bydgoszczan dnia 10.11.1935r. Kręglarskich Mistrzostw Polski. Reprezentacja Krakowa wystąpiła na tych zawodach z prezesem T. Królikowskim, F. Kubarkiem i St. Makówką na czele. Niestety prasa informując o tych zawodach nie podała ich wyników.

W ramach przygotowań do Światowego Turnieju Kręglarskiego w Berlinie drużyna Krakowa uczestniczyła w Poznaniu w trójmeczu z zespołami Poznania i Bydgoszczy (6.04.1936r.) Krakowianie potraktowali pierwszy kontakt z Poznaniem bardzo poważnie, o czym świadczy chociażby fakt przygotowania na tę okazję i wręczenie poznaniakom ozdobnej tarczy z herbem Krakowa i atrybutami kręglarstwa. Efektowną tarczę wykonał Władysław Janociński, plutonowy Miejskiej Straży Pożarnej, członek sekcji kręglarskiej. Wynik zawodów, w których startowało po dziesięciu zawodników z każdej ze stron, na 100 rzutów, był następujący: 1/ Poznań – 7408 pkt, 2/ Bydgoszcz – 6858 pkt , 3/ Kraków – 5594 pkt..

Rewanżowy trójmecz rozegrano w dniu 28.06.1936r. w Krakowie. Gospodarze i tym razem nie mogli sprostać drużynom Poznania i Bydgoszczy, które były sportowo bardziej doświadczone. Zawody rozegrano na torze asfaltowym i nowo zbudowanym, pierwszym w Krakowie torze parkietowym. Na asfalcie wygrał Kraków, ale w łącznej punktacji zwyciężył ponownie Poznań przed Bydgoszczą i Krakowem. Trójmecz rozegrano w ramach obchodów tradycyjnych „Dni Krakowa” i zakończył się wspólną wycieczką do kopalni soli w Wieliczce.

Wyjazd do Berlina i tu nie doszedł do skutku, co potwierdziły mnie żona i córka jednego z czołowych ówczesnych kręglarzy – Julia Toczyńska i Ewa Witek z Tarnowa, tym niemniej przedtem ustalono reprezentację, która miała wystąpić w turnieju na torach asfaltowych. W jej skład weszli: Zygmunt Raczkowski i Jan Wenzel („Victoria” Kobierzyn), Franciszek Toczyński i Kazimierz Zembaty (TS „Mościce”) oraz Adam Kudła (MSP Kraków). Ponadto, jak wynika z programu zawodów, L. Królikowski („Korona”) i Cygulski wraz z A. Kudłą i F. Toczyńskim mieli wystartować w turnieju indywidualnym na 200 rzutów.

Do tego momentu rozgrywki sportowe w Związku ograniczały się do turniejów i sporadycznych meczy międzyklubowych oraz międzymiastowych. Uchwalenie na walnym

zebraniu w dniu 21.02.1937r. nowych regulaminów sportowych spowodowało wprowadzenie stałych rozgrywek ligowych z udziałem drużyn krakowskich i tarnowskich. Rozgrywki odbywały się systemem mecz-rewanż na kręgielni każdego z uczestniczących w nich klubów.

Mistrzostwa PZKr. W 1937r. rozegrano, jak nazwano, „systemem jednoklasowym”, natomiast na następne lata przewidziano, w zależności od liczby zgłoszonych drużyn, tworzenie „klas i grup”. Drużyny startowały w 10-osobowych składach, a każdy zawodnik wykonywał na zmianę dziesięć razy po trzy rzuty. W nowym regulaminie przewidywano również rozgrywanie mistrzostw indywidualnych (gry kręglarskie), w tym także na torach parkietowych. Według tego regulaminu członkom PZKr. Nie było wolno rozgrywać zawodów z klubami niestowarzyszonymi, co miało to ostatnie zachęcić do wstąpienia w szeregi związku.

Mistrzem ligi w latach 1938 i 1939 zostało Towarzystwo Sportowe „Mościce”. Było ono również mistrzem ligi wojewódzkiej w Tarnowie w latach 1937-1939. Ze względów finansowych rozgrywki ligowe odbywały się w dwóch ligach: jednej na terenie Mościc i Tarnowa oraz drugiej w Krakowie. Mistrzowie tych lig spotykali się w walce o tytuł mistrza związkowego.

Nie doszło do występu drużyny Krakowa w planowanym na dzień 8.05.1938r. – dzień powołania OPZK RP – czwórmeczu kręglarskim w Poznaniu. Przyczyną absencji Krakowa były prawdopodobnie kłopoty ze zwolnieniem uczestników z pracy na kilkudniowy wyjazd. Czwórmecz taki natomiast w pełnym składzie rozegrano podczas zlotu sportowców z całej Polski dla uczczenia w dniach 19-22.11.1938r. dwudziestolecia obrony Lwowa. Pierwsze miejsce w tych zawodach zajęła drużyna Poznania, a prezes Franciszek Kubarek indywidualnie był siódmy otrzymując nagrodę w kształcie kręglaka.

W tymże samym roku z okazji otwarcia zmodernizowanej kręgielni parkietowej (2 tory) Podgórskiego Klubu Kręglowego „Korona” rozegrano turniej, który wygrał Józef Szczeblewski z KK „Rzut Oka” Poznań, zdobywając tytuł „pierwszego króla Krakowa na torach parkietowych”. Drużynowo zawody te wygrał Poznań.

Podsumowując działalność sportową Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie należy stwierdzić, że pod względem sportowym ustępował on zarówno Poznaniowi jak i Bydgoszczy, ale nie rzadko wyprzedzał inne związki w działaniach organizacyjnych. Wybuch wojny przerwał tę działalność, która charakteryzowała się łączeniem tradycyjnych form uprawiania kręglarstwa z nowoczesnymi, coraz bardziej sportowymi sposobami prowadzenia rozgrywek.

Kraków w obrębie miasta i najbliższych okolic posiadał w okresie dwudziestolecia międzywojennego ponad dwadzieścia kręgielni. Większość z nich mieściła się przy restauracjach lub w ogrodach rozrywkowych. Najstarsze, które dotrwały do 1939r., to: kręgielnia przy ul. Dolne Młyny w Czyżynach, będąca własnością Polskiego Monoplu Tytoniowego, w Ogrodzie Strzeleckim przy ul. Rakowickiej i w Lasku Wolskim. Z reguły miały one jeden tor, rzadziej dwa, o nawierzchni z desek (klepek), czasami pokryte tzw. „terazzo”. Nawierzchnię parkietową (tory parkietowe) miała tylko kręgielnia Podgórskiego Klubu Kręglowego „Korona” na boisku KS „Korona”. Najpierw, w 1936r. zbudowano na niej jeden tor parkietowy, a pod koniec 1938r. zmodernizowano ją na dwutorową. Charakter sportowy najwcześniej przyjęła kręgielnia przy restauracji Pawła Łosia, otwarta na początku 1933r., natomiast bardziej nowoczesną zbudowali niemałym wysiłkiem pracy społecznej pracownicy Miejskiej Straży Pożarnej, oddając ją do użytku 15.07.1934r.

Drugim ośrodkiem związkowym, który posiadał niezłą bazę, był Tarnów z pobliskimi Mościcami (dziś dzielnica Tarnowa). Miasta te dysponowały co najmniej sześcioma kręgielniami, z których najokazalszym był obiekt Towarzystwa Sportowego „Mościce” przy Zakładach Azotowych. Jak relacjonowała Julia Toczyńska żona współzałożyciela TS „Mościce”, na budowę hali i kręgielni podpisał on weksel na 10 tys. Zł, spłacany później dochodami z organizacji imprez i zabaw. Na otwarcie kręgielni poproszono, dla wykonania pierwszych honorowych rzutów, ówczesnego ministra przemysłu i handlu, późniejszego

wicepremiera RP – Eugeniusza Kwiatkowskiego. Jak opowiadał F. Toczyński, aby otwarcie w 1929r. wypadło okazale, a rzuty ministra udanie, skonstruowano specjalną siatkę, która pociągnięta sznurkiem przez ustawiaczy, spowodowała przewrócenie przez ministra wszystkich kręgli.

Duża liczba kręgielni na terenie dawnej Galicji znajdowała się poza działalnością związkową. Na większości z nich uprawiano kręglarstwo dla rozrywki, w niewielkim gronie, choć nierzadko właściciele kręgielni, zwłaszcza restauratorzy, organizowali otwarte turnieje o nagrody.

Związek zabiegał o poprawę stanu technicznego bazy poprzez ustanawianie odpowiednich przepisów, a jednocześnie starał się poszerzyć stan posiadania kręgielni nadających się dla uprawiania sportu kręglarskiego. Z inspiracji Związku zmodernizowano m.in. kręgielnię „Korony”, wyposażając ją w tory o nawierzchni parkietowej. Przyczynił się on również do poszerzenia bazy w Chełmku, Jaworznie, Oświęcimiu i Trzebieńce. Przeprowadzono próbę zorganizowania życia sportowego w Mielcu. Dzięki tym staraniom Związek dysponował niezłą bazą, chociaż jej stan techniczny i wyposażenie było znacznie słabsze niż kręgielni na Pomorzu czy w Wielkopolsce.

Pierwszym klubem o charakterze sportowym, który był inspiratorem dalszego rozwoju zorganizowanego kręglarstwa w południowej Polsce był Pierwszy Krakowski Sportowy Klub Kręglarzy „Krakus” założony przez Pawła Łosia. Klub ten powołano w dniu 3.03.1933r.. Wśród członków-założycieli przeważali rzemieślnicy, kupcy i urzędnicy. Statut klubu zakładał, że jest on apolityczny i należy do polskiego związku sportowego, przygotowując w ten sposób możliwość powołania takiego związku. Na podstawie decyzji wojewody krakowskiego w dniu 30.09.1935r. klub został zarejestrowany pod nr 190. Odegrał on ważną rolę w rozbudzeniu kręglarskiego życia sportowego w Krakowie i okolicy. Jego twórca – Paweł Łoś, był w tym czasie czołową postacią wśród krakowskich kręglarzy, będąc równocześnie sponsorem budowy i później zmodernizowania najnowocześniejszej kręgielni klepkowej przy ul. Zabłocie 45. Do wybuchu wojny działał we władzach związku.

Paweł Łoś zainspirował również krakowskich strażaków, którzy systemem gospodarczym wybudowali kręgielnię klepkową na terenie Miejskiej Straży Pożarnej, powołując przy niej pod koniec 1934r. Sekcję Kręglarską MSP. Jej działacze szybko przejęli inicjatywę i w efekcie przewodzili w kręglarstwie całego regionu, inspirując powołanie PZKr. Kierownikiem sekcji liczącej ok. 20 członków był ogniomistrz Józef Dura. Pomimo, że klub nie reaktywowano po wojnie kręgielnia czynna była do 1958r, a jeszcze po dziś pełni rolę magazynu.

Spośród innych klubów krakowskich aktywnością sportową wyróżniały się powstały w 1933 r. Klub Kręglarzy VIII Pułku Ułanów im. ks. Józefa Poniatowskiego, posiadający dwutorową kręgielnię w Gołębnikach Wojskowych, Podgórski Klub Kręglowy „Korona” w Krakowie założony w 1935r., Sekcja Kręglarska Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Towarzystwo Sportowe „Victoria” Kobierzyn, zarejestrowane ok. 1934r., działające przy szpitalu dla psychicznie chorych im. Babińskiego, posiadające dwa tory iłowe na terenie szpitala, oraz Klub Kręglarski Pracowników Polskiego Monopolu Tytoniowego powstały ok. 1936r. i dysponujący 1-torową kręgielnią przy ul. Dolne Młyny w Czyżynach. Po wojnie tradycje te kontynuował ZRKS „Sparta” Kraków.

Na terenie Tarnowa najsilniejszymi klubami były: utworzona już w 1925r. Sekcja Kręglarska Kolejowego Przystosobienia Wojskowego „Metal” w Tarnowie posiadająca własną kręgielnię iłową, oraz powstała po wybudowaniu kręgielni w 1929r. Sekcja Kręglarska Towarzystwa Sportowego „Mościce” w Mościcach. Czołowymi działaczami związkowymi z tego terenu byli: Antoni Lasota, w latach 1936 – 1939 wiceprezes PZKr., oraz kierownik sekcji TS „Mościce”, Władysław Lis - kierownik sekcji „Metal” i Franciszek Toczyński z TS „Mościce” – najlepszy kręglarz tarnowski i jeden z najlepszych w Związku (zm. w 1983r.). Drugim bardzo dobrym zawodnikiem tego klubu był Kazimierz Zembaty.

Większość klubów z tego terenu działała w oparciu o instytucje państwowe lub duże przedsiębiorstwa.. Ze środowisk tych wywodzili się też działacze związkowi i większość zawodników. W latach trzydziestych od pracy w Związku odsunięto właścicieli kręgielni, którzy siłą rzeczy w pierwszej kolejności dbali o własne interesy, a dopiero potem o związkowe. Stąd było niewiele statutowych klubów kręglarskich (jednosekcyjnych), jak: PKSKK „Krakus” i PKKK „Korona”. Kluby z reguły funkcjonowały w oparciu o własne regulaminy oraz osobowość prawną macierzystej instytucji lub klubu wielosekcyjnego. Były więc kluby strażackie, wojskowe, przyszpitalne, przy „Strzelcu”, „Sokole” i KPW. Zakłady przemysłowe dbały o potrzeby socjalne swoich pracowników. Przy ówczesnie nowopowstałych fabrykach, jak: „Azoty” w Jaworznie, PZL w Mielcu, „Azoty”

\w Mościcach, Zakłady Chemiczne „Trzebinia” czy Polska Spółka Obuwia „Bata” w Chełmku budowano w tym celu kręgielnie. Wyróżniało to zasadniczo warunki działania związku krakowskiego od innych okręgów w kraju, w których kluby na ogół powstawały z inicjatywy samych kręglarzy, co najwyżej przy poparciu restauratorów – właścicieli kręgielni. Taka sytuacja w kręglarstwie krakowskim stwarzała dobre i trwałe podstawy do dalszego rozwoju i działalności organizacyjno-sportowej Związku.

Wojna przerwała tę dobrze zapowiadającą się pracę i spowodowała poważne straty w bazie i ludziach kręglarstwa krakowskiego. Sytuacja polityczno-społeczna po wojnie na długie lata zatamowała odrodzenie się na tym terenie sportu kręglarskiego. /CEGE/

Kręgielnie w Tarnowie i Mościcach do 1939r.

Lp.	Nazwa kręgielni - adres	Data		Liczba		Właściciel - klub - uwagi
		otwarcie	likwidacja	torów A	B	
1.	Góra Św.Marcina - Tarnów ul.Lipowa		nadal	2	-	TS Sokół ok. 1975 r. zmodern.
2.	Restauracja przy ul.Staszica	-	1939	1 ilowa	-	wł. Sulek
3.	Restauracja przy ul.Nowodąbrowskiej		1939	1 ilowa	-	wł. Adler
4.	KKO przy ul.Kopernika		1939	1 ilowa	-	
5.	KPW Metal Tarnów - ul.Warsztatowa	1925	1939	2 ilowa		KPW
6.	TW Mościce - Zakłady Azotowe	1933	1939	2 ilowa		

Emblemat Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie przekazany przez Henryka Kubarka do zbiorów autora.

Kręgielnie na terenie Krakowa do 1939r.

Lp.	Nazwa kręgielni - adres	Data			Liczba torów		Właściciel - klub - uwagi
		budowy	pierwszej wzmianki	likwid.	A	P	
1.	U Weteranów - ul.Garbarska (obecnie kino Lubicz)		1926	1939	1 ilowa	-	
2.	Juvenia - na Błoniach ul.Skarbowa	1935	-	1939	1 ilowa	-	KS Kuznowicz wykupił plac dla młodzieży
3.	Zwierzyniecki - ul.Królowej Jadwigi			1939	1 ilowa	-	KS Zwierzyniecki
4.	Miejska Straż Pożarna - ul. Potockiego 19	15.07. 1934	-	1958	2 klepki	-	obecnie magazyn
5.	Wola Justowska - przy restauracji		1926	1939	1 ilowa	-	wł. Kaśka
6.	Wola Justowska - przy restauracji			1939	1 ilowa	-	wł. Wawrocki
7.	Prądnik czerwony - przy restauracji			1939	1 ilowa	-	wł. Kulczyk
8.	Restauracja Landschafera Al. 29 Listopada			1939	1 ilowa	-	wł. Landschafer
9.	Klub Kolejarzy (obecnie ul.Filipa)	1942		istnieje nadal	2 asfalt		najpierw 1 tor nożycowy, przebudowana w 1971r
10.	Restauracja przy ul.Pawiej			1939	1 ilowa		
11.	Kantyna Kolejowa			1939	*		wł.Knapik
12.	Mordownia przy ul. Lubicz			1948	1 ilowa		wypukła
13.	Podgórze - ul. Parkowa (stadion)	1930 1932		1947	1 ilowa 2 ilowa terrazo		W.Kret, Sokół SKS Podgórze
14.	Czerny k/Krzeszowic			1 ilowa			krótka
15.	Korona		1935 1938	1942	1 -	1 2	Strzelec ,od 1938 r. PZK
16.	Gołębniki Wojskowe		1934	1939	2 ilowa	-	VIII Pułk Ułanów
17.	Victoria w Kobierzynie przy szpitalu im. Prabińskiego		1935	1939	2 ilowa	-	TS Victoria
18.	Zabłocie-przy restauracji, Zabłocie 45	1933		1935	2 klepki		wł.Paweł Łoś zmoder. 1935 PKSKK Krakus
19.	Restauracja na ul.Lipowej						wł. L.Szenker
20.	Restauracja na ul.Dekerta						wł. Kornchauser
21.	Lasek Wolski - przy restauracji		1926	nadal	1 ilowa	-	
22.	Ogród Strzelecki - ul.Rakowicka			1939	*		
23.	Dolne Młyny w Czyżynach	XVIII w.	-	1938	1 ilowa		Polski Monopol Tytoniowy
24.	Niebieski Dworek - restauracja na Cichym Kąciuku						

POLSKI ZWIĄZEK KRĘGLARSKI W KRAKOWIE
1934 - 1939

Rozpoczęcie sezonu kręglarskiego w Tarnowie w 1938r. - pośrodku z lewej z kręglem w ręce - wiceprezes związku Antoni Lasota z Tarnowa

Zarząd Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie w 1934r.
siedzą od lewej: trzeci- T.Królikowski(prezes), F.Kubarek, stoją: w środku - S.Makówka, pierwszy z prawej Paweł Łoś

Pierwszy mecz kręglarski Sekcji Kręglarskiej Polskiego Monopolu Tytoniowego z Miejską Strażą Pożarną - 14. 09.1938 na kręgielni Na Dolnych Młynach

Składy zarządu Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie w latach 1934 - 1939

Okres kadencji	Prezes	Wiceprezes (2)	Sekretarz	Skarbnik	Pozostali członkowie zarządu
1934 - 1935 (Komitet Założycielski)	Tadeusz Królikowski	• •	Stefan Makówka	Franciszek Kubarek	Paweł Łoś Stanisław Feliks Franciszek Zumer Józef Dura
1936 - 1937	Franciszek Kubarek	Antoni Lasota •	Stefan Makówka	•	Kierownicy sekcji kręglarskich, Tadeusz Królikowski
1938 - 1939	Franciszek Kubarek	Antoni Lasota •	Stefan Makówka	•	j/w

Zarząd PZKr. składał się z: Prezesa, dwóch wiceprezesów, sekretarza, skarbnika, kapitana związkowego, kronikarza, z-cy sekretarza, z-cy skarbnika i 4-ch członków. Komisja Rewizyjna składała się z trzech członków i dwóch zastępców.

Sąd Rozjemczy składał się z 5-ciu członków, w tym po dwóch sędziów każdej ze stron i wybranego przez nich przewodniczącego.

Pierwszy prezes Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie w latach 1934-1936
- inż. Tadeusz Królikowski

Prezes Polskiego Związku Kręglarskiego w Krakowie w latach 1936-1939
- Franciszek Kubarek

Trójmecz w Poznaniu z udziałem drużyn Krakowa, Bydgoszczy i Poznania – 26.04.1936r.